

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibus

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnium Tractatus II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

II. Cuius corporis forma sit, eiusque definitio integra traditur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

anima tan-
tum affi-
dici quæ-
ritur.

Dicitur
satis meta-
phorice.

Vide Co-
nimbr. 2. de
calo c. 1. q. 1.

Quæst. 3. de
mente Arist.
circa prædi-
ctis.

fit, solum per modum motoris, aut gubernato-
ris: aut per unionem accidentalem similem illi,
qua principalis causa, verbi gratia, vnitur instru-
mento, possit aliquo modo vocari anima. Et hanc
dico esse questionem de nomine: nam in re con-
stat, talem substantiam non esse veram animam,
vtique formaliter viuificantem illum, cuius ani-
ma esse dicitur. Et ideo si talis significatio vocis
admittatur, non erit vniuoca: sed valde analoga,
& potius metaphorica, quam propria. Ad eum
modum, quo Deus dicitur esse anima nostra ani-
ma, quando illum mouet vel excitat, aut spiritua-
liter viuificat. Quomodo aliqui antiquorum Phi-
losophorum Deum animam mundi vocarunt: vt
attigit Arist. libro primo de Anima, cap. 3. text. 51.
Vbi locutionem illam tanquam metaphoricam,
& à propria animæ consideratione alienam re-
mouet. Quamuis alijs locis ea phrasi locutionis
vtendo cælos vocat animatos lib. 2. de cælo, ca. 2.
text. 13. Hæc autem, quæ de animatione mundi,
vel cæli dicuntur ab aliquibus, metaphoricè acci-
pienda esse, vt vera sint, interpretatus est August.
lib. 2. retract. cap. 7. & ideo propriè, & simpliciter
loquendo, qui recte secundum fidem, & rationem
sentiunt, negant cælos esse animatos: quia nimi-
rum sola intelligentiæ motio, vel assistentia ad a-
nimationem verè non sufficit. Vt recte docuit D.
Thomas 1. part. quæstion. 70. articulo 3. Vbi con-
cludit formam, seu motorem tantum assisten-
tem, non posse dici animam, nisi æquiuocè, & ideo
non de re, sed de nomine esse questionem, an pro-
pter illum solum motorem cælum dicendum sit
animatum? Hinc etiam Aristoteles libro secundo
de anima, c. 2. text. 15. & c. 2. text. 32. indicat veram
& propriam animam solum esse in corporib. mor-
talibus. Quod etiam notauit Simplicius lib. 2. de
anima. Quare dubitandum non est, quin Aristo-
teles, cum animam definiuit, & vocauit *ἐντελέ-
χεια*, & actum primum, de propria anima, & de
actu informantis locutus fuerit. Vnde cum in fi-
ne illius capitis primi, ait nondum consistere, an a-
nima (vtique quam definiat) sit actus informans:
non ideo dictum ab eo fuit, quia dubitaret, an ita
esset, sed quia id nondum probauerat: & ideo ad
id probandum in secundo capite progreditur, vt
capite sequenti exponemus.

CAPVT II.

Cuius corporis anima forma sit, eiusque definitio integra traditur.

IN præcedenti capite essentiam animæ secundum
genericam rationem explicuimus: nunc differ-
entiam eius constituciam, qua distinguitur à
reliquis substantialibus formis, quæ animæ non
sunt, expendemus. Quam differentiam tribus, vel
quatuor particulis, nobis explicuit Aristoteles,
dicens, esse actum corporis physici, seu naturalis, organi-
ci, potentia vitam habentis. Vnde exponendo singu-
las particulas, tota differentia, & animæ essentia
declarata relinquetur. Primum ergo inquiri po-
test, quid nomine corporis ibi significetur. Potest
enim nomine corporis intelligi materia prima:
nam prout habet inseparabilem quantitatem, &
per illam extensionem, & molem corpoream, &
vocari potest corpus. Sic enim inter Philosophos: v-
na corporis acceptio est, prout significat alteram
partem substantialis compositi. Et sumitur ex A-
rist. 7. Metaph. cap. 11. text. 39. dicente, *Per se ipsum est
animam substantiam esse primam, corpus materiam, ho-
minem vero, aut animal esse id, quod ex vtriusque constat.* &
in cod. lib. 2. de anim. text. 4. paulo ante definitio-
nem dixit, *Corpus profecto non erit anima, sed vt subie-
ctum potius est, & materia.* Et ita hic sensus est valde

probabilis, eumque tradidit D. Thom. d. text. 4. & su-
mitur ex eodem 1. p. q. 76. a. 4. ad 1. & Greg. in 2. d.
16. q. 2. ad 2. contr. 4. concl. & Argent. in 4. d. 13. q. 1.
a. 1. in princ. Fons. 1. 7. Metaph. c. 12. sect. 9. circ. fin.
Bene autem aduertit Greg. sumptum corpore in hoc
sensu, omnem formam substantialem esse actum
corporis, ac subinde sub genere formæ substantia-
lis illam particulam quodammodo comprehen-
di. Hoc autem non est inconueniens, nec inuti-
lem repetitionem continet. Quia cum ratio sub-
stantialis formæ, seu actus primi sit quasi respecti-
ua, saltem secundum habitudinem transcenden-
talem, non potest sine suo termino definiti. Iuxta
ea, quæ de his relationibus transcendentibus
dixi in Metaphysica disp. 47. sect. 3. a. num. 10. vsque
ad finem, & tota sectione sequenti, & ideo cum a-
nima sit essentialiter substantialis forma, necessa-
rio debuit per ordinem ad materiam definiti.

Addunt vero aliqui, ibi nomine corporis non
significari solum materiam primam, sed compo-
situm ex illa, & ex forma substantiali corporeita-
tis, quam existimant esse distinctam in re ipsa ab
anima in viuentibus omnibus: & ideo dicunt a-
nimam, vt anima est, dicere habitudinem ad ma-
teriam iam informatam forma corporeitatis.
Hæc fuit opinio Scoti in 4. dist. 11. quæst. 3. artic. 2.
quam eius discipuli postea secuti sunt, & ante il-
lum multi posuerunt illam formam corporeita-
tis, licet diuersis modis. Contra illam vero larè
scriptissimum in disp. 13. Metaph. sect. 3. nu. 4. 12. & se-
quentibus, & disp. 15. sect. 10. num. 8. & sequentibus
in num. 15. dixi, corpus in definitione animæ posse
sumi, vel pro materia prima, vt iam explicauimus, vel
pro composito ex materia, & forma, vt dante præ-
cise esse corporeum: non quod talis forma in ani-
mantibus sit distincta ab ipsa anima secundum
rem, sed ratione tantum, ex præcisione mentis. Eā-
demque sententiam latius declarauimus in tom. 3. c. 3.
p. disp. 51. sect. 4. circa medium. Et eam tradit Ca-
preol. 2. dist. 15. q. 1. a. 3. ad argumenta 2. loco posita
contra tertiam conclusionem, vbi citat Hericum.
Et sumitur ex D. Thom. 1. p. q. 76. art. 6. & q. vnic. de
anima a. 9. in Corp. & ad 5. & 1æp. alias.

Nec contra hoc obstat, quod Aristoteles dixe-
rit, corpus comparari ad animam, vt materiam, & formam
& subiectum. Nam hoc verum sensum habere po-
test, etiam si corpus includat gradum corporeita-
tis, quia sic comparatur ad animam, vt anima est,
tanquam potentia, & subiectum, non proprie in-
habitionis, sed substantialis compositionis. Ita de-
clarauit D. Thomas in quæst. de Spirit. creat. artic.
3. ad 2. dicens, *Cum forma perfectissima det omnia, quæ
inferiores, & adhuc amplius, materia prout ab ea perspicitur
modo imperfecto consideratur, vt materia illius formæ, vt
perfectiori modo informat. Vnde concludit, Sic ergo ista
materia secundum quod intelligitur, vt perfecta in esse cor-
poreo susceptiva vitæ, est proprium subiectum animæ. Qua-
propter licet prior expositio simplicior sit, & ma-
gis physica, & fortasse ab Aristotele fuerit magis
intenta, nihilominus posterior contemnenda non
est, & veram doctrinam continet. Et in Theologia
ad aliqua mysteria explicanda est aptior.*

Vnde iuxta hanc considerationem potest expli-
cari alia particula in definitione animæ, ab Aristo-
tele addita, nimirum, quod sit *actus corporis physici,*
seu naturalis. Nam licet hæc particula communi-
ter censetur addita ad excludendum corpus ma-
thematum, vel artificiale, ad hoc autem parum
necessaria videri potest. Quia dictum iam erat a-
nimam esse substantiam per modum actus sub-
stantialis: per hoc autem sufficienter constabat non
esse actum per modum formæ artificialis, quæ ac-
cidentalitatis est: nec esse formam corporis mathe-
matici, quod accidentis species est. Verunta-
men esto per illam particulam hæc etiam expre-
ssius

sius declaratur, hoc non obstat, quominus etiam per illam incipiat contrahi definitio ad gradum animæ, ut anima est. Eadem enim anima, & est forma substantialis, & est anima, qui sunt duo gradus essentialis, & subordinati in eadem forma, licet non constituent duas formas distinctas physice, ut in dictis locis Metaphysicæ explicauimus. Illa vero distinctio sufficit, ut secundum quendam naturæ ordinem, eadem forma prius intelligatur vñiri materiæ, ut forma substantialis est, quam ut anima est, ideoque ut forma est, dicitur habitudinem ad nudam materiam: ut vero anima est, dicitur habitudinem ad materiam, ut iam informatam forma corporis naturalis, ut tale est. Et ideo quatenus anima est optime per habitudinem ad corpus physicum, seu naturale, tanquam ad proximum materiale subiectum definitur.

Dices, in qualibet forma substantiali, etiam si anima non sit, illæ duæ rationes distinguere possunt. Nam forma ignis in particulari, vel elementi in genere, etiam conuenit cum anima in ratione formæ substantialis, & differt in gradu, quia est forma elementi, vel ignis: ergo etiam illa ut forma elementi, potest dici actus non tantum materiæ nudæ, sed etiam corporis physici, seu naturalis. Idemque considerari potest in formis mistorum inanimatorum, ut in forma metalli in genere, vel auri in specie seruata proportionem. Respondeo facile posse totum concedi: nam per illam particulam non satis distinguitur anima, etiam ut anima ab alijs generibus, vel speciebus formarum substantialium. Et ideo non dixi per illam particulam contrahi definitionem ad animam, ut anima est, sed incipere contrahi: nam per ceteras particulas consummatur, ut mox explicabimus. Addi verò potest, animam, ut animam, in hoc differre ab alijs formis substantialibus omnium corporum inanimatorum, quod differentia aliarum formarum non addunt gradum, nec modum essendi eleuantem aliquo modo generalem gradum formæ corporeæ: sed solum determinantem illum in eodem gradu, & ut sic dicam, cum eadem immersione in materia: anima vero, ut anima est, eleuat generalem rationem substantialis formæ ad altiorum gradum essendi, & operandi, aliquo modo magis à materia abstrahentem, ut cap. seq. exponemus. Ad significandam ergo hanc excellentiam animæ, ut anima est, potuit per antonomasiam dici actus corporis physici, quia illud ita actuat, ipsum ut eleuet ad gradum viuendum, quod alia formæ inferiores non habent, sed solum illud determinant in eodem gradu corporis naturalis: verumtamen hæc excellentia, quæ per illam particulam innuitur, per ceteras expressius declaratur.

Additur ergo vterius de ratione animæ esse, ut sit actus corporis physici organici. Dicitur autem corpus organicum, quod ex partibus dissimilibus componitur, ut dicit Arist. libro secundo de part. animal. cap. 1. ubi has partes organicas officinas, & instrumentarias appellat, ut sunt manus, oculi, aures, & similes. Anima ergo generatim sumpta, talis forma est, ut postulet corpus huiusmodi partibus compositum. Quod ita esse inductione potest ostendi in omni genere viuendum: nam in plantis, & arboribus, quæ infirmum gradum vitæ participant, compositio ex partibus valde dissimilibus in figura, & alijs qualitatibus primis, ac secundis reperitur, & in brutis animalibus est maior varietas talium membrorum: & in homine vel maior, vel saltem perfectior. Ratio autem à priori est, quia anima ex suo genere est forma perfectior formis inanimatorum: vñique autem formæ respondet materia ipsi accommodata, & proximè disposita, ac subinde formæ perfectiori materiæ, seu corpus perfectius debetur: ergo ani-

mæ debetur corpus perfectius, & melius dispositum, ordinatum, ac compositum. At verò corpus organicum compositionem perfectiorem, & ut ita dicam, magis speciosam, & artificiosam in ipsa natura præferret: ergo conuenienter tale corpus animæ proximum receptiuum esse dicitur: & contrario anima dicitur esse actus talis corporis. Probatur, & declaratur amplius ratio huius ultimæ illationis, quia id, in quo gradus animæ, ut talis, inferiores formas superat, est excellentia in operando, vel in modo, vel in substantia operationum. Nam, ut supra dixi, & in sequenti particula magis explicabitur, gradus viuendum in modo se mouendi, & perficiendi, & se redigendi in actum ultimum ab intrinseco, à gradu non viuendum distinguitur. Hinc ergo est, ut anima indigeat instrumentarijs partibus, per quas suas operationes efficit, & consequenter, ut ex natura sua corpus organicum postulet.

Duplex organizatio distinguitur, & de quam procedat definitio, opiniones duæ.

Sed occurrit dubium de qua organizatione hoc intelligendum sit? Duplex enim organizatio in corpore intelligi potest, vna dici potest accidentalis, & altera substantialis. Prior consistit in varijs dispositionibus accidentalibus existentibus in varijs partibus materiæ corporis organici: ut, verbi gratia, quia hoc membrum est huius figuræ, aliud alterius, hoc durum, illud molle, hoc calidius, illud frigidius: & sic de alijs qualitatibus, & temperamentis earum. Quia ergo hæc varietas per accidens fit, ideo accidentalis dicitur, non quia necessaria non sit ad animæ informationem. Substantialis ergo organizatio dicitur illud esse substantiale, quod vñaqueque illarum partium ab ipsa forma substantiali habet: nam hoc etiam esse partiale in singulis partibus varium esse censetur. Nam caro, & os, verbi gratia, etiam in suo esse, seu in substantiali compositione differre videntur.

Quidam ergo intelligendam putant illam particulam de corpore organico accidentaliter, seu secundum varias dispositiones in diuersis partibus animæ preparato, & proxime disposito. Ducuntur primo, quia vñaqueque forma substantialis respicit materiam, non tantum nudam, sed ut proximè aptam, & dispositam ad recipiendum effectum formalem suum: ergo etiam anima respicit materiam ut proximè dispositam, ac preparatam ad suum effectum formalem recipiendum: sed huiusmodi proximum susceptiuum animæ est corpus accidentaliter organizatum, id est, varijs dispositionibus in distinctis partibus, ac membris affectum: ergo recte dicitur anima actus huius corporis sic organici. Probatur consequentia, quia anima non respicit per se primo aliquam partem sui corporis, sed totum, ut compositum ex illis partibus materiæ, non vniformiter, sed difformiter cum proportionem dispositis.

Secundo, quia corpus organicum, cuius actus dicitur esse anima, supponitur ad introductionem animæ cum tota sua organizatione, quia prius saltem natura debet supponi materia disposita, & proportionata formæ, quam in illam forma introducatur: dispositio autem ad animam esse organica, ut declaratum est: ergo non potest esse organizatio substantialis. Probatur consequentia, quia si quæ est substantialis organizatio, illa non supponitur ad animam, sed per illam formaliter confertur. Dicitur fortasse organizationem illam accidentalem fluere ab anima, quasi per re-

Organizatio accidentalis.

Altera substantialis.

Opinio de organizatione accidentali. Eius arg. 1.

Argument. 2.

Eius ob. 1.

mam: sed potius ad illam consequi. Contra hoc vero inflatur, quia hinc sequitur animam prius naturam ingredi in materiam, vel nudam, vel uniformiter affectam sola quantitate: quod incredibile non est, tum quia id est contra rationem, & perfectionem animæ: tum etiam quia nulla posset tunc reddi ratio, cur potius in hac parte materia hæc accidentia, quam alia ex anima resulerent.

10 *Argum. 3.* Tercio, quia non videtur posse intelligi illa organizatio partium substantialium. Aut enim anima est diuisibilis in partes quasi integrantes, vel est indiuisibilis. Si primum dicatur, omnes illæ partes erunt similes, & eiusdem rationis. Nam si essent distinctæ naturæ, & speciei, non possent inter se vniri, & quasi continuitatem habere ad vnam formam integrandam. Ergo talis anima diuisibilis in se non habet partes heterogeneas, seu dissimilares: ergo nec potest cum materia componere partes organicas substantialiter, id est, habentes substantialem dissimilitudinem, seu varietatem, cum nec in materia, nec in forma illam habeant. Idemque argumentum fortius vrget, si anima est indiuisibilis: nam talis anima vbicunque fuerit, tota erit: ergo omnes partes organice substantialiter constabunt, eadem formâ substantiali, & materiâ: ergo nulla esse potest in eis diuersa organizatio substantialis.

11 *Prædicta o-* Nihilominus hæc sententia alijs Philosophis non placet. Primum, quia partes organice formaliter constituuntur in suo esse organico per suam animam informantem: ergo accidentalis dispositio non sufficit ad organizationem, nec partes materiæ diuersis affectibus dispositionibus possunt dici organice prius naturæ, quam anima informantur. Consequentia clara est, quia effectus formalis ante formam esse non potest, nec ordine naturæ informationem eius procedere. Antecedens vero probatur, quia corpus organicum idem est, quod potentia vitam habens: vt in vltima particula statim explicabitur: sed non est corpus vitam habens, nisi per ipsam animam informantem: ergo nec est corpus organicum, nisi ratione animæ informantis: ergo organizatio corporis ab ipsa anima est, ac proinde substantialem esse oportet. Propositio subsumpta, in qua est rationis vis, probatur ex Aristotele in d. cap. 1. lib. 2. de anima, dicente, non esse potentia viuens, quod abiicit animam, ea que vocat: sed id quod ipsam habet. Dixit autem paulo superius, Quod sicut pars se habet ad partem, sic totus sensus ad totum sensitiuum. Eadem ergo ratio est totius, & partis. Sicut ergo corpus organicum est potentia viuens, & ideo animam includit: ita etiam quilibet partes. Et hoc confirmat, quod ibidem ait, deficiente anima, oculum iam non esse oculum, nisi æquiuocè, sicut est oculus lapideus. Idemque

Impugnatur est de qualibet parte organica. Secundo, accidentia non ponuntur in definitione substantiæ, quoniam ad eius essentiam, & rationem non pertinent, nec cum illa vnum per se componunt: sed anima est substantia: ergo non definitur per accidentia: ergo corpus organicum per quod definitur, non includit accidentia. Et confirmatur, quia *Confr. hac 2* alias anima diceret per se transcendentalem habitudinem ad accidentia, seu ad effectum formalem eorum, quia illa habitudo, per quam definitur, per se, & intrinsecè illi conuenit. Consequens autem est contra rationem substantiæ, & contra perfectionem animæ. Tercio, quia in materia prima non procedunt accidentia, quæ prius natura organica distinguant, quia prima forma *Impugnatur* materiæ est ipsa substan-

Pro decisione controuertitur primo, ab accidentibusne, an ab anima formaliter organizetur materia.

Duo possunt in hoc puncto controuerti. Vnum est de re ipsa, an organizatio fiat formaliter per sola accidentia, vel per ipsam animam: aliud est de definitione, an detur per ordinem ad subiectum, seu materiam proximam animæ, præscindendo ab effectu formali eius, vel per ipsum effectum formalem, quem suo corpori confert. Circa primum, certum quidem videtur, diuersas partes organicas primam diuersitatem, ac varietatem ab accidentibus accipere. Ita docet D. Thom. 1. p. q. 76 art. 5. ad 3. dicens, proprie loquendo, partes organicas non posse dici diuersarum specierum: sed quod sint diuersarum dispositionum. Nam anima, inquit, licet sit vna in sua essentia propter suam perfectionem, est multiplex in virtute, & ideo ad diuersas operationes indiget diuersis dispositionibus in partibus corporis, cui vnitur. Constat autem dispositiones illas esse formas accidentales, quæ formaliter suos effectus conferunt his partibus, & ita illas disponunt. Sic ergo talis organice partium diuersitas formaliter fit per accidentia. Nam licet respectu anime, talia accidentia sint dispositiones subiectum illi præparantes, & sub hac habitudine reducuntur ad causam materialem: nihilominus comparatione ad materiam ipsam formaliter illam efficiunt, & ita illam disponunt, & diuersas partes materiæ multipliciter efficiendo, formaliter constituunt diuersa organica, seu partes dissimilares. Vnde Aristot. 1. 2. de part. cap. 1. hanc partium dissimilariarum diuersitatem per hoc explicat, quod, quædam est mollis, alia dura, quædam humida, alia sicca: quædam lenta, alia rigida: & infra dicit, constant enim fere omnia multiformi figura.

Præterea obseruandum est, duplicia esse accidentia, quibus hæ partes organice efficiuntur, & quasi ornantur. Nam hæ partes, & sunt partialia subiecta, seu partes subiecti adequati susceptui anime: & sunt instrumenta ipsius anime ad actiones vitales materiales, seu organicas efficiendas. Indiget ergo hæ partes duplici genere accidentium, vnum vocare possumus passiuarum, seu passibilium qualitatium: aliud ad actionum facultatum. Et vtrique sunt accidentia modo aliquo anime conaturalia. Priora n. sunt dispositiones præparantes materiam ad receptionem anime, vt est temperamentum primarum qualitatum, & si que sunt, quæ ex illo per se consequantur, vt sunt mollietates, durities, raritas, & densitas, grauitas, vel leuitas, & alia huiusmodi, quæ ex genere suo communes sunt reb. & formis inanimatis. Posteriora vero accidentia sunt, quæ animam comitantur, & ab illa fluunt, tamquam facultates, quæ illi dantur ad vitales efficiendas operationes, vt sunt in vegetabilibus virtus attrahens, expellens, & c. in animalibus, visus, auditus, & aliæ potestates sensitiuæ, seu animales. Partes igitur organice primo quidem differunt in prioribus accidentibus. disponentibus materiam: deinde vero consequenter differunt in facultatibus vitalibus, quia in vna parte organica est potentia visiva, in alia vis audiendi, & c. Et sic etiam in manu alger est virtus motiua, q. in pede, & sic de cæteris: quia huiusmodi potestates iuxta varietatem actionum suarum proximum subiectum requirunt, aliter, & aliter dispositum. Vnde in genere causæ dispositiue in hac parte recipitur potius visus, quam auditus, quia est disposita conuenienter ad actionem videndi, & non audiendi. In genere autem causæ finalis, ideo agens hanc partem aliter disposuit, quia ad talem actionem, & facultatem vitalem recipiendam illa distinxit, ac præparauit.

Vnde

SVARE Z
de Angelis, o
r 6. d. 1. r. m. e
anima.

TOM TOM
II III

D. V. 2.

Vnde colligitur has partes organicas ordine generationis prius natura inter se differre in organizatione, seu dispositione, vt sic dicam; materiali, quam in facultatibus vitalibus; licet ordine finis prior sit differentia in facultatibus; quas ad vitales actiones exercendas recipiunt. Et consequenter sequitur priori modo antecedere ordine naturæ introductionem animæ: posteriori autem modo subsequi simpliciter, & absolute, in omni genere causæ. Nam priores dispositiones constituentes corpus organicum in ratione proximi subiecti susceptiui animæ, non sunt vlllo modo ab ipsa anima in instanti generationis, sed à generante fiunt, & perficiuntur vsque ad vltimum intrinsecum complementum, quod in illo instanti recipiunt, & sic antecedit formam in genere causæ materialis, & non sequuntur ex illa in genere causæ efficientis. Ideoque corpus sic organicum simpliciter est prius natura, quam sit viuum, seu informatum per animam. At vero posteriores facultates sequuntur ex anima per materiale resultantiam, & ideo sunt natura posteriores in genere causæ efficientis: & non præcedunt in genere causæ materialis, quia non præparant corpus ad animæ receptionem, sed ad actiones per membra eius postea exercendas. Atque ita tandem fit, vt priores dispositiones multo magis antecendant ordine naturæ has vitales facultates, quia sunt priores ipsâ animâ, & anima est prior suis potentijs: ergo à fortiori dispositiones illæ præcedunt potentias. Item dispositiones præparant organa ad receptionem potenciarum, seu facultatum vitalium, & nullo modo fiunt, seu causantur ab illis: ergo sunt simpliciter priores ordine naturæ. Et ita sufficienter declaratum est, quomodo hæc organizatio per accidentia fiat.

Nunc explicandum superest, an fiat etiam aliquomodo per animam ipsam formaliter, ac substantialiter. Ad quod explicandum supponendum in primis est, duobus modis posse intelligi causalitatem animæ circa corpus suum, & membra eius in instanti generationis. Vnus est in genere causæ formalis, quatenus substantialiter informat, ac vivificat corpus, & membra eius organica: aliud est in genere causæ efficientis, quatenus ab ipsa anima resultant in membris corporis potentie, seu facultates, quæ sunt principia proxima operationum vitalium, vt iam explicatum est. De hoc ergo posteriori modo organizationis non est dubium, quin per ipsam animam perficiatur, non quidem formaliter propriè, sed effectiue modo explicato. Vnde perfectio illa, seu varietas organizationis, quoad hanc etiam partem accidentalis formaliter est quoad entitatem, licet à substantiali forma naturaliter dimanet.

Difficultas ergo est, an in ipsa substantiali in formatione animæ, & subinde in ipsis membris, vt ex materia; & formâ animæ substantialiter constitutis, aliqua substantialis diuersitas intercedat; ratione cuius dicatur corpus ipsum esse substantialiter organicum, & secundum talem organizationem, per ipsam animam formaliter constitui. Ad hoc autem explicandum oportet supponere, non omnem animam esse indiuisibilem, nec omnem esse diuisibilem. Nam de animabus plantarum, & arborum, & animalium imperfectorum, seu scitilium, communis opinio habet esse diuisibiles secundum partes integras, & quantitatiuâ extensionem. De anima vero rationali, certum est esse indiuisibilem. De brutorum vero perfectiorum animabus res est controuersa; & dubia, sed ad præsens non refert: quia sufficit nobis in genere supponere diuisionem animarum in indiuisibiles & diuisibiles, abstrahendo ab speciebus, quæ sub hoc, vel illo membro continentur.

FRANC. SUAREZ de Anima.

In his ergo viuentibus, quæ animas habent diuisibiles, questio illa de organizatione substantiâli pendet ex altera, videlicet, an partes animæ, quæ diuersas partes heterogeneas informant, sint omnino similes, & (vt ita dicam) homogeneæ in substantia sua, & entitate, vel inter se aliquam distinctionem, & heterogeneitatem habeant. Nam si inter se sint omnino similes, vno etiam illarum partium ad partes materiæ erit eiusdem rationis in omnibus partibus heterogeneis, & consequenter nulla substantialis organizatio in eis intelligi poterit, sed tantum accidentaria: si vero partes illæ inter se sunt dissimiles in sua entitate partiali, substantiali, etiam partes organice in substantiâli organizatione distinguuntur. Quod autem istorum modorum illæ partes talium animarum inter se comparentur, non inuenio ab authoribus satis declaratum. Duas enim questiones hic distinguere oportet. Vna est an partes organice viuientium, præter animam quæ est forma totius viuientis integra, & ipsas etiam organicas partes informat, habeant partiales formas inter se distinctas. Et in hoc sensu verissima sententia; & communis Doctorum est, præter animam non dari in his partibus tales partiales formas. Vt in Metaphys. ostendit disp. 15. sect. 10. à num. 29. tum quia nec materia tota, nec aliqua pars eius potest simul duabus formis substantialibus informari: tum etiam, quia cum anima, quæ est forma totius viuientis, informet omnes has partes organicas; superflua in illis sunt aliæ formæ partiales, vt videri potest in Greg. 2. dist. 16. quæst. 2. in probationibus 3. conclus. quem fere Capreolus imitatur dist. 15. art. 3. in nn. soluendo argumenta 3. & 4. loco posita cont. 3. conclus. vbi etiam Heribæum allegat. Item Sorici. l. 8. Metaph. quæst. 10. Fon. libr. 7. Metaph. cap. 17. quæst. 1. & Conimbr. libr. 1. de generat. cap. 22. Cessant autem illæ rationes, supponendo vnam tantum esse animam, quæ totum corpus viuientis, & omnes eius partes organicas informat. Et adhuc superest questio alia, videlicet, an illa anima, quatenus est diuisibilis, constet ex partibus omnino similibus in sua substantiâ, & entitate: an vero in ipsa forma partes, quæ informant organa diuersa, sint inter se dissimiles, & quasi specie diuersæ.

In quo puncto authores allegati consequenter indicant, vnamquamque animam in se esse omnino similem, & vni formem: ac proinde organicas partes solum in accidentalibus dispositionibus, & facultatibus distinguui. Hoc expressius, quam ceteri insinuant Conimbricenses; dum dicunt ad organorum viuientis corporei varietatem constituendam, eorumque mûnia subeunda sufficere vnam formam cum vario temperamento, figura, situ, &c. quæ omnia (inquiunt) in his partibus accidentarium tantum discrimen ponunt. Vnde colligunt, sicut istæ partes similes ex accidente solum differunt: ita accidentarias tantum, non intrinsecas definitiones habere. Vnde à fortiori idem dicunt de partibus organicis corporis humani, vel etiam animalium perfectiorum, si animas indiuisibiles habere supponantur. Quod ita explicant: quia si partes illæ, vt quædam partiales substantiæ sunt ex parte materiæ, & forma tota, vel eius pars, si diuisibilis sit, constitutæ confiderentur, non magis inter se distinguuntur, quam partes ignis, vel aquæ. Atque idem sentit Fonseca, & aliqua eius argumenta hoc suadere videntur, scilicet, quia si in ipsis partialibus animabus esset diuersitas, seu dissimilitudo, illa esset specifica, & consequenter partes talis animæ non possent esse continuæ: quia quæ specie differunt, non continuantur, teste Aristot. libro quinto Physic. capite quarto. Vnde vltèrius non haberet totum animal vnum esse per se, sed potius plures partes eius essent

17

1. Pronunt. hypobethic. S. partes animarum diuisibilium sunt similes, vt organice formatæ; sed si sint dissimiles.

Dubium incidens, an diuersa organica diuersa habeant partiales formas substantiales. Pars negans verior latè ostenditur infra c. 14. ex professo.

18

Discutitur h. porb. si pronuntiat partem animæ præced. Bins pars neg. intelligitur à Conimbr.

Quomodo explicent.

Acced. Fonseca.

B

essent

essent plura animalia. Vnde hic author in aliud extremum inclinare videtur, sentiens omnes animas esse indivisibiles, praesertim in solutionibus argumentorum. Sed hoc parum verisimile est: aliud verò probabile est, & facile sustineri potest.

Disapars
neg. facile
defendi po-
test.

19
Pars affir.
magis place
qua statui-
tur 4. pre-
mi.

Ego verò in citato loco *Metaphysicæ* num. 40. loquēdo de animabus diuisibilibus (quas in multis videntibus esse non dubito, & in omnibus præter hominem probabilissimum censeo) & supponendo in singulis partibus organicis tantum esse vnam partialem formam substantialem, & ex omnibus vnica integram animam componi, obiter attigi præsentem questionem, an partes illæ eiusdem animæ in se spectatæ, & præcise ab accidentibus, omnino similes sint, vel aliquo modo dissimiles in sua entitate substantiali. Et sine disputatione dixi facile concedi posse, in diuersis partibus corporis heterogeneis esse diuersas partes animæ heterogenas, vt in virga, folijs, & radicibus eiusdem arboris, eas tamē partes nihilominus esse aptas, vt inter se vniantur, & continuentur, & ideo componant vnam integram animam, quæ sola sit in tota materia, ex qua tale corpus constat, & illam totam per se primo respiciat, & ideo tantum vnam animam, vel vnum viuens, seu arborem vnam constituat. Quam sententiam gener-

Probatur 1. Ioannes Andreas 7. Metaph. quæst. 17. Paulus Venet. lib. 2. de anima cap. 5. Niph. lib. 1. de gener. text.

26. quia partialis illa forma non ex accidenti, vel
cafu poffunt partes materiae diuerfis difpofitio-
nibus affectas, & in eis habent diuerfas virtutes,
feu facultates, & actiones vitales, & in fubftan-
tia, vel in modo differentes. Ergo verifimile eft in
fuis entitatibus habere aliquam diuerfitatem, &
non effe omnino fimiles: ficut funt duę partes for-
mę aquę, vel ignis. Et declarari hoc poteft, quia
tota anima vnius arboris dicitur habitudinem adeę
quam ad materiam varijs modis difpofitam ſe-
cundum partes diuerfas, & tanquā ad ſceptum
adequatum: ergo cū talis forma ex diftinctis
partibus integrantibus fit composita, recte intel-
ligi poteft, & contentum valde rationi eſt, vt
vna pars eiufdem anime ex intrinſeca ſua entitate
partiali dicat propriam habitudinem ad partes
materię ſic difpofitę, & alia ad aliam aliter diſpo-
ſitam, & illę inter ſe ſint aliquomodo diſſimilares

Probatur 2.
rem ipsam
explicando.

20
Probat^{ur} 2.
satis faciēdo
allaris à Fō-
seca.

Accedit tandem, quia nihil est, cur repugnet dari in forma hanc dissimilarem varietatem in partibus subsuntialibus, cum vera compositione, seu continuatione ; tum quia probabile est, ea quæ sunt aliquomodo specie diuersa, posse esse continua. Nam idem Arist. lib. 5. Metaph. cap. 4. circa principium dixit contingere, *aliqua esse vnum secundum continuationem ; & quantitatem, & non secundum qualitatem*, hoc est, secundum formam, vt ex contextu patet, & omnes exponunt. Quod maximè verum habet, quando partes, quæ vniuntur, ex natura sua non sunt in specie completa, sed sunt incompleta, ad componendumq; aliud, seu cum alio, ordinate. Nam, quæ talia sunt, etiam si differât specie partiali, possunt naturaliter vniri, seu terminum communem habere, ac proinde cōtinuari. Vel denique dici potest, dissimilitudinem inter alias partes non esse specificam, nec essentialē, sed esse indiuidualem, constituentem nihilominus illam diuersitatem, quæ sufficiat, vt huic parti ex natura sua debeat talis situs in tali corpore, & talis figura, &c. Nam inter indiuidua eiusdem speciei posse hanc distinctionem inueniri in varijs locis Metaphysicæ, & Theologiæ, à nobis ostensum est, & infra tractando de animabus rationalibus, aliquid addemus.

oblat
exemplo p

Multo autem facilius id intelligi potest inter
partes integrantes eandem animam diuisibilem,

vt non omnino inter se similes sint heterogeneitate per habitudinem ad partes materia diuersi modo dispositas, vt explicatur est. Et amplius potest declarari exemplo duarum vitionum sensibulum Petri, & Pauli, quæ licet solo numero diffingantur, nihilominus ita comparantur, vt vna representet Petrum, & non possit representare Paulum: & alia e contrario, ob quas habitudines, dici posuit habere entitates dissimilares, licet eiusdem speciei sint. Cur ergo non id facile intelligatur, etique possibile in partibus eiusdem animæ diuisibilibus. Quod si possibile est, poterit etiam esse connaturalis talibus formis: at vero si hoc potest esse connaturalis formæ materiali, profectò quantum ex dispositionibus, facultatibus, & actionibus talium animarum colligi potest, valde verisimile est, eam esse compositionem, quam ex suis partibus habent. Iuxta quem modum concluditur partes organicas compositas ex partibus materiae & animæ habere organizationem substantialem, ratione cuius accidentalem requirunt, nec à solis accidentalibus illam formaliter recipiunt. Nam si per diuinam potentiam arbor integra sine accidentibus in sua substantia composita conservaretur ratione formæ, & partium substantiarum eius heterogeneitatem, seu substantialem organizationem conservaret. Quoniam à nobis non nisi per habitudinem ad diuersam complexiorem, facultatem, & actionem talium partium intelligi, aut explicari valeat.

sed quia dicendum est de partibus hominis organicis, in quibus non habet locum illa distinctio, cum anima sit indivisibilis, & tota sit in singulis partibus materie tam organicis, quam ininorganicis. Idemque dubium locum habet in brutis perfectis, si eorum animæ indivisibiles sunt. Respondet breuiter iuxta duas sententias tractatas cum proportionem esse loquendum. Nam iuxta priorem sententiam dicentem, partes animæ diuisibiles esse omnino similes in suis partialibus entitatibus substantialibus: & nihilominus æque connaturaliter informare partes diuersi modi dispositas, & ab eisdem partibus resultare diuersas facultates operatiuas in diuersis partibus materie, propter diuersam proximam subiecti, seu organi dispositionem. Iuxta hanc, inquam, sententiam consequenter dicendum est totam animam indivisibilem esse connaturaliter in varijs partibus organicis, & eodem modo illas informare, ita ut inter illa partialia composita ex singulis partibus materie, & tota animæ, nulla sit dissimilitudo in substantia, sed solum in accidentibus. Hoc enim posterius aperte ex prioribus inferitur. Imò quo animæ indivisibiles altior est, & eminentior, eo credibilis est totam posse postulare, vel efficere varietatem illam accidentalem in partibus: cum inferior anima per partes omnino similes, illam varietatem, & requirat ex parte quoad dispositiones præuias, & efficiat quoad potentias, vel actiua facultates, quæ ex illa resultant. Et ita sentiunt auctores in priori dicendi modo, & estque hoc magis probabile in his indivisibilibus animabus, propter superiorem modum informandi, quem habent. Et quia indifferenter tota anima recipit totum corpus, & tota singulas eius partes. Et ita poterit quis nunc modum dicendi in his perfectis animantibus sustinere, etiam de imperfectis modo à nobis explicato sententia.

Nihilominus tamen etiam in homine (& itaque
unt alia animalia animas indivisibiles habent-
a) satis probabiliter dici potest partes organicas
on tantum in accidentibus, sed etiam in sub-
stantiali organizatione distingui. Ratione decla-
tur, quia licet omnes, & singulae partes eandem
unio animam habeant : nihilominus non om-
nibus

*Cœlatus
 : aduerso pro-
 cipale insti-
 tutum in n. 13
 quoad cri-
 minis dicitur.*

Quod in di-
uinitate quo
runda in
solu in
gatiua. &
probatu

ari affm.
ababim,
na fland
r s. pro
ent.
tione de
ratap.

mnibus eodem modo vnitur, suumque esse illis communicat, quæ diuersitas satis est, vt ille partes in sua sola substantiali vnione spectatæ aliquam varietatem, & organizationem substantialem habeant, ratione cuius tale, vel tale temperamētum requirunt. Et virtute animæ sic vnita huc parti, verbi gratia, cordi, talis dispositio ac temperamētum cum tali proportionem in ea conseruatur, & si ab extrinseco mutetur, ablato extrinseco impedimento virtute animæ vt vnita illi parti ad suam proportionem reducitur: idemque dicendum erit de cæteris partibus cum vniformi diffinitate, quæ radicari videtur in ipsa anima. Vnde cum hæc varietas non possit illi attribui secundum se spectatæ, cum sit omnino simplex, & eadem, videtur tribuenda illi, vt vnita propter diuersum modum partialis vnionis. Qui dicendi modus sola ipsa explicatione videtur fieri probabilis. Nam sufficienter videtur colligi ex diuersitate, ac varietate accidentium, & actionum talium organorum, & ex naturali vinculo, & connexionem, quæ inter accidentia connaturalia, & formam, tam in toto, quam in singulis partibus intercedere debet. Cum ergo talis dispositio cum tanta varietate non videatur habere connexionem, nec proportionem ad formam simplicem secundum se spectatam, saltem in ordine ad formam, vt informantem, & vt diuersimodè vnitam admitti debet. Nec est hoc difficile intellectu, supponendo, quod licet anima indiuisibilis sit, modus vnionis eius diuisibilis est, vt supra in li. 4. de Angelis, cap. 17. diximus, & in sequentibus iterum occurret.

Denique modus hic explicandi hanc organizationem videtur traditus à D. Thoma in question. vnic. de spiritual. creat. artic. 4. ad 14. quatenus dicit, carnem Petri magis conuenire secundum rationem specificam cum carne Pauli, quam caro, & os Petri inter se conueniant in eadem ratione speciei: sentit ergo in eodem Petro carnem, & os secundum rationem speciei aliquo modo inter se differre. Quod non potest esse ratione formæ, cum sit eadem: ergo saltem ratione vnionis. Idem sentit in quest. de anima artic. 9. vbi in corpore dicit, Cum anima rationalis sit perfectissima formarum naturalium, in homine inuenitur maxima distinctio partium propter diuersas operationes, & anima singulis earum dat esse substantiale secundum illum modum, qui competit operationi ipsorum. In quibus verbis ponit apertam varietatem in modo dandi esse substantiale in singulis partibus vniuersi cuiusque operationi proportionatum. Vnde ad 7. ait, corpus organicum comparari ad animam, sicut materiam ad formam, non quod sit tale per aliquam aliam, sed quia hoc ipsum habet per animam, vt supra, inquit, ostensum est. Vtique in corpore articuli in prioribus verbis citatis. Magisque id explicat ad 14. dicens, quod licet anima sit forma simplex secundum essentiam, est multiplex virtute. Et quia forma perficit materiam non solum quantum ad esse, sed etiam ad operandum, ideo oportet, quod licet anima sit vna forma, partes corporis diuersimodè perficiantur ab ipsa. Et ita videtur intellexisse hunc locum Cap. pro l. 2. distinct. 16. artic. 3. in fin. in quadam solutione ad 5. Vbi propter hanc rationem inter alias ait, quod licet anima rationalis non sit extensa, nec diuisibilis, nihilominus oculus, & pes differunt substantialiter, & essentialiter: quod non potest esse in alio sensu verum. Est ergo hæc sententia satis probabilis: non caret tamen difficultate, nec contradictione: de illa vero commodius dicemus infra, de vnione animæ rationalis tractando. Nunc igitur ex dictis omnibus concludere possumus, triplicem esse organizationem partium corporis viuētis, seu (quod perinde est) ex trib. compleri: vna est accidentalis, & quasi materialis, & physica: alia

Franc. Suarez de Anima.

est substantialis, & quasi formalis: tertia est, quasi instrumentalis, seu virtutis actiue completiua. Ex quibus prima in principio non est ab anima, sed à generante medio semine: secunda est formaliter ab ipsa anima, tertia est quasi effectiue ab eadem anima per naturalem resultantiam, vt iam explicatum est.

Controvertitur secundo, quomodo accipitur organicum in definitione anime.

Hæc resolutione supposita, declarandum superest alterum, quod supra n. 12. proposuimus, videlicet in quo sensu dicatur anima esse actus corporis organici: nam omnibus illis tribus modis proximè positus potest id intelligi, quia anima & est actus corporis organici primo modo sumpti, tanquam subiecti proximè apti, ac preparati ad talem actum recipiendum, & est actus corporis substantialiter organici tanquam formaliter illud cōstituens, eo vtiq; modo, quo forma dicitur esse actus totius compositi, & figura dicitur esse forma compositi arte facti. Itemque anima est actus corporis organici quoad vitales facultates, & instrumentarias virtutes per modum actus primi, ad quæ potentia, seu facultas ab eo resultans per modum actus medij, seu posterioris comparatur, vt in principio tetigi. Omnibus ergo his modis potest in definitione accipi non tantum diuiniue, sed etiam collectivè: quia re vera omnes conueniunt animæ iuxta dicta, & omnes ad explicandam eius essentiam conferunt. An vero omnia hæc Aristoteles intenderit, vel in quo sensu fuerit locutus, non multum refert, nec facile definiri potest: explicando vero vltimam particulam ab ipso additam, melius id coniectare poterimus.

Addit ergo Philosophus, animam esse actum corporis organici potentia vitam habentis: de qua particula dubitatio est, an sit synonyma precedentis, vel aliquid ei addat, id est, an corpus habere vitam in potentia, idem sit, quod esse organicum, vel aliquid addat? Communis n. expositio est, illa duo idem valere: quia, & omne corpus habens vitam in potentia est organicum, & e converso omne corpus organicum, eo ipso habet vitam in potentia: D. Tho. prenam ad hoc organizatur, vt sit vitæ capax. Et ita exponunt frequentius Græci 1. 2. de anima, c. 1. & ibidem D. Thomas. Alij vero cum Simplicio existimant aliquid per illam vltimam particulam explicari, quod in precedenti non sufficienter continebatur, ne superflua esse videatur. Et verumq; est probabile: pendet tamen ex vsu terminorum: nam in re vix potest esse diuersitas: posterior tamen loquendi modus videtur satis commodus ad rem explicandam.

Primum ergo omnium, quid nomine vitæ significetur declarare oportet. Vita enim in substantialem, & accidentalem distinguitur, vt docet D. Th. 1. p. q. 18. art. 2. Priori modo accipi videtur, quociens vita morti opponitur: sicque illam accipit Aristoteles, in libro, quem de vita, & obitu inscripsit, & sic etiam vita brevis, aut diuturna dicitur. Sicut Aristoteles librum de diuturnitate, & breuitate vitæ inscripsit. Hoc idem modo libr. 2. de anima, c. 4. text. 37. dicit, Viuere in viuētib; esse esse vtiq; substantiale. Et sic etiam communi significatione, & vsu etiam Scripturæ numerantur anni vitæ, vtiq; substantialis. Et significat Aristoteles supra hanc vitam esse effectum formalem animæ, quatenus est substantialis forma viuētis, Causam enim, ait, cunctis, vt sint, formam ipsam, atque substantiam esse patet. Causa autem, ac principium viuendi, anima est, causa vtiq; formalis, & substantialis. Igitur

B 2

ipsum

25
Responso,
qua statui-
tur 6. pro-
nuunt.

26
Exponitur
tandem vlti-
ma particu-
la, potest
vitam
habentis.
1. Expositio.
Græcorū,
& aliorum
communiore.

4. Expositio
Simplici
& aliorum
communiore.

27
Vita altera
essentialis ex
D. Thoma.

se indifferentem ad tale genus formæ: & fortasse etiam, ut instrumenta efficientia vñionem animæ cum materia. Et ita non obstat, quod accidentia sint posteriora ipsa anima: sunt enim posteriora in ordine finis, quia sunt propter animam, & ut illi deferantur: & ordine perfectionis, quia sunt minus perfecta: & in genere causæ materialis, seu dispositionis. Et hoc satis est ut anima per corpus sic organicum, tanquam per additum aliquomodo prius definiatur. Atque hæc expositio & rem ipsam sufficienter, & satis conuenienter declarat, & facile potest ad Aristotelem accommodari.

33 Alio tamen modo potest illa particula *vita*, de accidentali, seu de operatione intelligi: & sic necesse est, ut particula, *potentia vitam habentis*, non solum de potentia passiva, sed etiam de potentia activa intelligatur, quia potentia ad operationes vitales non passiva tantum, sed etiam activa esse debet. Imò ratio vitæ accidentalis, seu vitalis operationis primario in habitudine ad principium intrinsecum actuum consistit, & ideo corpus organicum ratione actiue potestatis dicitur habere vitam accidentalem in potentia. Quamvis non excludatur potentia passiva: quia illa potestas vitaliter operandi est potestas agendi in seipsum: nam potestas agendi in alios inanimatis operibus communis est. Dices: etiam corpus organicum priori modo sumptum pro subiecto proximo ad animam recipiendam apto, dici posse habere vitam accidentalem in potentia: nam si est in potentia ad recipiendas animæ facultates, & earum operationes. At hæc potentia valde remota est: particula autem illa de proxima potentia intelligi debet, ut diximus, & ideo supposita illa explicatione vitæ particula, quod in illa, vita pro operatione sumatur, necesse est, ut corpus organicum, non solum dispositiones quasi passivas singularum partium dissimilariarum, sed etiam facultates vitales includat. Nam per has proximè, & per se dicitur habere potentia vitam accidentalem. Vnde fit ut etiam includat organizationem substantialem, & animam, ut corpus illud actu informantem, quia corpus organicum non habet facultates vitales proprias in organis suis, nisi mediante anima informante ipsas, nam ab ea resultant. Neque illæ facultates ordine naturæ antecedunt animæ informationem, quia non præparant materiam ad illam, ut per se clarum est: ergo non possunt organa esse his actiuis facultatibus instructa, nisi prius natura sint anima informata: ergo si corpus organicum habet potentia vitam, & operationem, necesse est, ut tale corpus sit iam viuificatum substantialiter per animam formaliter, & quod ab ea per naturalem resultantiam potentiam proximam ad illam vitam efficiendam acciperit. Et sic particula vltima non addit aliquid præcedenti, sed vim, & potestatem illius organizationis declarat.

34 Atque hæc etiam expositio veram doctrinam continet, & nõ est à mente Aristotelis aliena. Nam distinguens in illo capite primo actum secundum à primo, illum contemplationis comparat, hunc scientiæ, & ita videtur voluisse definire animam per ordinem ad actum secundum, qualis est accidentalis vita. Deinde cum dixisset, quædam corpora habere vitam, alia carere illa, subiungit, *Vitam autem dicimus, nutritionem, accretionem, &c.* & postea concludit, *Animam esse substantiam, perinde ac formam corporis potentia vitam habentis.* Præterea cum bis, vel ter ibi illam definitionem repetat, prius tantum dicit animam esse actum corporis naturalis potentia vitam habentis, & postea dicit, esse actum primum corporis naturalis, cuius partes sunt instrumenta: nunquam verò illas duas particulas in vna definitione coniungit, significas pro-

Francisc. Suarez de Anima.

fecto, esse æquipollentes, & alteram per alteram esse explicandam. Idemque indicat in textu 8. cum in fine concludit, *Animam esse rationem* (id est, formam) *corporis naturalis, talis, quod in se motus, statusve principium instum habeat.* Ac denique cum postea in textu 10. dicit, *Non esse potentia viuens, quod vacat anima sed ipsam habet:* non materialiter, seu concomitantè, sed formaliter videtur intelligere, ut dicatur, *potentia viuens* non tantum, quando habet animam, sed per ipsam animam, nam per corpus potentia viuens, illud intelligit, quod potens est vitaliter operari, ut ex antecedentibus, & ex exemplis, quæ adducit, colligi videtur.

Deinde hanc expositionem docuit D. Thomas 1. part. quæst. 76. artic. 4. ad 1. ubi tractando hæc Aristotelis verba inquit, *In eo cuius anima dicitur actus, etiam anima includitur, eo modo loquendi, quo calor dicitur esse actus calidi, & lumen actus lucidi, non quod seorsim sit lucidum sine luce sed quia est lucidum per lucem, & similiter anima dicitur esse actus corporis, quia per animam, & est corpus, & est organicum, & est potentia vitam habens.* Hæc Diuus Thomas, & adiungit sic animam dici actum primum respectu secundi, qui est operatio, & eodem modo intelligit huiusmodi corpus potentia viuens non excludere animam, imò illam formaliter includere. Nec inter has duas explicationes est in re magnum discrimen, quia ordo formæ ad materiam sibi proportionatam, & ad compositum, seu effectum formalem suum, in re idem est, licet ratione possint distingui, ut ex physica doctrina constat. Quia ex parte formæ eadem est aptitudo, & quasi commensuratio ad utrumque, licet nos per diuersos conceptus possimus illa apprehendere, distinguere, & explicare.

Vnde vulgares obiectiones suprà dictæ expositionis facile expelli possunt, nimirum, quod hoc modo anima definiretur per aliquid posterius, utique per effectum suum, vel formalem immediatum, quod est informare corpus, vel quasi secundarium mixtum cum effectiuo, media naturali emanatione, nimirum, quatenus ab anima, ut informantem resultant facultates, per quas corpus proximè constituitur potentia vitam habens, & consequenter etiam per effectum proprium in genere causæ efficientis: nam talis est vita accidentalis, seu operatio. Imò inde sequi videtur definiri per se ipsam, quia corpus sic organicum includit formaliter animam: ergo ponitur definitum in definitione. Et sicut implicite, seu confuse ponitur, ita posset poni explicitè ponendo physicam definitionem corporis sic organici potentia vitam habentis loco definiti.

Veruntamen ob hæc omnia non est reprehensibilis definitio in illo sensu. Quin potius ille modus definiendi est vtilitissimus, sic enim definiuntur potentia per actus, & formæ per suos effectus formales. Sicut in prædicamentis definiuit Aristoteles, *Qualitatem esse qua dicimur esse quales.* Et in lib. 2. de Anima, cap. 7. text. 69. & 73. *Lumen esse actum perspicui quia perspicuum est.* Et ratio est, quia licet effectus formæ, ut effectus, sit quid natura posterius, tamen quia forma est propter informationem, tanquam propter finem suum proximum: ideo sub ea ratione est prius, & per illum ratio, & quidditas formæ rectè explicatur. Et eadem ratione potest definiri per operationem, tanquam propter finem quo: quamuis sub alia ratione ipsa anima, vel ipsum viuens sit finis cui, suarum operationum, cum sit absolute perfectior illis, & ad illam perficiendam ordinentur. Vnde nullum etiam est inconueniens, quod sicut forma includitur in suo effectui formali adæquato, scilicet in toto composito, ita ratione illius in eius definitione ponatur, quia solum ponitur, ut additum quoddam ad formæ naturam explicandam necessarium.

B 3

Et ad

35 Eandem tradit D. Thom.

Inter vtrâque expositionem parum inter est

36 Obiectiones contra posterius expositionem traditam num. 33.

37 Expeditur.

Et ad hunc finem poni debet ipsius compositum, ut tale est, & non ut resolui potest in suas partes, & ideo nunquam potest ipsamet forma, quæ definitur formaliter, ac per se in sua definitione poni.

38
*Fortior alia obiectio in sequens re-
stituatur.*

*Prima ob-
iectio at-
tingit dubi-
um de ratio-
ne anime, si
esse semper
in aliquo
actu nec ne.*

*Negat Ca-
ietan.*

Alij affirm.

Maiores difficultates est circa prædictam expositionem, quia iuxta illam videntur confundi, & in eandem incidere duæ definitiones anime, quas Aristoteles tradidit cap. 1. & 2. lib. 2. de Anima. Sed hanc difficultatem expediemus melius in capite sequenti, ubi propter hanc causam, & ut Philosophis satisfaciamus, alteram definitionem tractabimus. Nunc alia vulgaris obiectio attingenda est. Nam anima per vitam, id est, per operationem definitur, non per potentiam, sed per actionem definiri deberet, id est, non esset dicendum, animam esse actum corporis potentia vitam habentis: sed esse actum primum corporis actu vitam habentis, id est, actu vitaliter operantis, quia de ratione viventis est, ut nunquam ab omni operatione cesset, sed aliquam semper exerceat: siue vnam aliquam determinatam, ut nutritionem in vegetabilibus, cordis motionem in animalibus: siue indefinitam aliquam, ut hanc, vel illam cogitationem in phantasia, vel in intellectu. Circa quam obiectio solet hoc loco tractari, an sit de ratione anime semper esse in actu secundo, vel potius sit de ratione anime esse actum primum separabilem a secundo. Hoc enim posterius Caietanus asserit super Aristot. lib. 2. de Anima, cap. 1. & illam censet esse mentem Aristotelis, cum dicit animam esse actum primum. Aliunde vero contrarium videtur probari ex modo operandi anime intrinsicæ, & ex se, ac in seipsa, vel in proprio corpore. Inde enim fit ut semper habeat requirita ad agendum, ac subinde, ut semper agat, excepta sola anima rationali, quæ libere operatur, quam perfectionem magis habet ex eo, quod substantia spiritalis est, quam ex eo, quod anima est.

39
*Resolutio,
neutrū esse
lo cesset, sed
solum ut sit
actus primus
eius, qui vi-
ta opera ex-
ercere valeat.
quod semper
habet, siue
actu operetur,
siue non. Et
ideo merito
Aristoteles
illud tantum
in definitione
posuit. Vfus
est autem
exemplo somni,
vel habitus,
ad explicandum
quomodo anima
sit actus primus,
quia in illis
exemplis
differentia
actus primi
a secundo
clarius
innotescit, non
quia docere
voluerit, esse
specialem
anime proprie-
tatem posse
ab operatione
cessare. Nam
eisdem exem-
plis possumus
nos uti ad
declaran-
dum formam
ignis esse
actum primum:
quoniam non
sit specialis
eius proprietas
posse ab ac-
tione cessare:
sed tunc solum,
quando deest
illi materia
in quam agat,
vel aliquid
actionem im-
pediens
occurrit, quia
non omnia
prærequirita
ad agendum
occurrunt. Qui
modus cessandi
ab operatione
communis est
omnibus
agentibus
naturalibus,
ac subinde etiam
anime, excepta
sola liber-
tate voluntatis.*

40
*In eo tamen
qualibet a-
nima non
nihil excedit
formas non
viventium.
De rationa-
li.
De sensitiua*

Nihilominus tamen addere possumus, animam ex modo operandi connaturali, aliquid peculiare habere, quod excellentiam eius supra inferiores formas naturales non parum ostendit. Qui modus tanto perfectior in anima inuenitur, quanto ipsa gradum perfectiorem anime participat. Unde anima rationalis habet potestatem operandi, & cessandi ab operatione ex perfecta libertate: anima vero sensitiua, licet naturali necessitate operetur, positis omnibus requisitis ad agendum, & aliquam operationem naturalem habeat, à qua non potest per se cessare: quia non pendet ab appetitu, vel phantasia, ut est motus cordis: nihilominus in his motibus, qui ex phantasia, & appetitu pendunt ab intrinseco cessat ab operatione, & quiescit, vel ab vno motu ad alium ab intrinseco

transit. Ut in motu, & quiete animalium: & in situ corporis, stando, vel iacendo hoc, vel illo modo: & in progressu motu, hac, vel illa via incedendo, & in alijs similibus mutationibus manifestum est. Quamuis enim bruta omnibus his modis semper ex necessitate nature moveantur, nihilominus hoc habent singulare vitæ vegetabilia, & reliqua illis inferiora, quod illa necessitas incipit à cognitione phantasie per naturalem apprehensionem: seu instinctum in ea resultantem hoc, vel illo obiecto illi occurrente, executio vero tam operationis, quam cessationis ab illa fit ab intrinseco, proprio intercedente appetitu.

Vegetabilia vero, quæ hanc perfectionem in modo operandi non assequuntur, habent ab intrinseco quandam artificiosum operandi modum connaturalem, ratione cuius, licet nunquam ab intrinseco cessent omnino ab operando: habent nihilominus quandam varietatem, & vicissitudinem in operationibus suis, in qua videntur ex se nunc hanc, nunc vero illam exercere operationem, & ab alia cessare. Nunc enim attrahunt alimentum, postea distribunt, deinde concoquant, & prius radices emittunt, postea crescant, deinde folia, postea fructus producant: & sic de cæteris, quæ vnusquisque in eis considerare potest. Quamuis enim tota illa varietas cum naturali necessitate fiat, supposita applicatione materie cum his, vel illis circumstantijs ad agendum requisitis, vel concurrentibus: nihilominus in ipsa anima cum suis facultatibus naturalibus est aliquid intrinsecum fundamentum illius varietatis, quatenus vna facultas in tali occasione fortius, quam alia operatur: & ita facit ut anima ab alia operatione distet, vel quippiam simile ab intrinseco intercedat: quod satis est ad ostendendum altioremodum operandi in huiusmodi formis, ut magis in capite quarto declarabimus.

CAPVT III.

*Virum anima principium primum sit nutriendi,
sentienti, & intelligendi, atque hoc modo
& recte definitur, & prior de-
finitio demonstratur.*

Non contentus Aristoteles priore anime descriptione, quam in lib. 2. de Anima ca. 1. tradiderat, ut illam magis declararet, & ostendat, animam esse principium primum, quod dicitur in textu 18. ait, Animam esse principium horum, quæ dicta sunt, & hinc definitam esse, vegetantem, sentientem, intelligentem mouentem. Postea vero text. 24. sic ait, Anima est quo viuimus, & quo sentimus, ac intelligimus prima. Veruntamen hæc posterior non est, nisi repetitio præcedentis, ut ex ea probet, quod antea dixerat, animam esse formam substantialem. Unde cum in posterioribus verbis dicit animam esse, quo viuimus, subintelligit principium, & quod dicit, viuimus de vita vegetatiua id intelligit. Nam, quia prius dixerat, vim vegetandi à cæteris separari posse: cæteras vero ab illa non seiungi, & inde concluderat, viuere ob hoc principium viuentibus competere, ideo, quod prius principium vegetandi appellauerat, postea principium, quo viuimus vocat. Particula vero primum, quam in fine addit in posterioribus verbis, coniungenda videtur cum principio, quod loco generis in prioribus verbis positum fuerat. Et ita definitio adæquata erit, Anima est principium primum, quo vegetamur, sentimus, & intelligimus. De qua breuiter tria explicanda sunt. Primum, an in se bene, & congruenter data sit: secundum, quomodo à præcedente differat: tertium, quid vel quantum ad probationem prioris conferat.